

La temptació autoritària

L'actual situació a l'URSS ha configurat una coalició d'interessos que promouen les consignes d'ordre, disciplina i, si cal, de solució autoritària.

Sembla que hagin passat anys i només fa cinc mesos des d'aquells dies d'optimisme de l'estiu, quan Ieltsin i Gorbtxov es van donar públicament la mà i van crear una comissió conjunta per portar el país cap a la democràcia econòmica. Eren els temps del famós programa dels 500 dies del qual ja no parla ningú. A l'URSS les etapes es cremen vertiginosament. A batzegades, a cops pendulars que arrossegueu i enterren programes, lleis, propòsits, promeses i fins i tot personatges. I la dramàtica dimissió d'Eduard Xevardnadze és molt més que un indicatiu, és tota una prova que en l'últim estirabot el pèndol ha quedat encorat a la dreta. Com va dir el ja ex-ministre d'Afers Estrangers en la seva inesperada intervenció davant del Congrés dels Diputats, "els reformistes estan en retirada i els demòcrates s'amaguen". Deixant a una banda que Xevardnadze, com a polític que és, hagi pogut fer una dimissió diguem-ne oportunista —cal no oblidar que es georgià i que podria estar intentant rentar la seva imatge fins ara massa russòfila— la seva renúncia és la primera esquerra en el nucli dirigent que va impulsar la *perestroika*. De l'altre gran protagonista de les reformes, i artífex de la caiguda del comunisme a l'Est, Alexander Iakovlev, ni se'n sent parlar. Ara a la Unió Soviètica els noms, les sigles i les consignes són unes altres.

MILITARS I EMPRESARIS

En presentar la dimissió, Xevardnadze va dir que la

Gorbtxov i Xevardnadze.

ARXIU

dictadura s'acosta, però que encara no se sap qui serà el dictador. Gorbtxov va dir immediatament que no tenia cap informació que es preparés una "junta". Fins aquell moment ningú no havia pronunciat el mot "junta". El president va ser el primer a parlar-ne i, una de dues, o a Gorbtxov el va traïr l'inconscient i va parlar d'allò que li fa por, o bé se li va escapar la paraula "junta" que potser sí que no està preparada però que sí que amenaça de formar-se.

De moment el que sí que s'ha configurat és una autèntica coalició d'interessos que promouen les consignes d'ordre, de disciplina i, si cal, de solució autoritària.

Feia molts mesos que el malestar a l'exèrcit ja no es podia dissimular. Fins i tot va haver algun conat de pressió, gairebé de sedició, l'octubre quan diversos contingents de para-

caigudistes es van instal·lar a la rodalia de Moscou i no van voler explicar a les autoritats civils el perquè dels seus moviments. Els fils d'episodis com aquest els mouen diversos sectors de l'exèrcit. El més poderós és el vinculat a la indústria de l'armament, que ha vist com la política de total distensió ha esvaït els somnis de promocions i de privilegis. Un altre corrent és el dels militars joves, honestos i comunistes ideològicament convençuts. Gent que va anar a l'Afganistan a lluitar "contra l'imperialisme" i que encara s'ho creuen; i que si bé han pogut aguantar concessions com la unitat d'Alemanya, ja no toleren l'"espectacle nacionalista" i la descomposició estatal, social i econòmica de l'URSS. Aquests corrents militars ja han aconseguit que Gorbtxov els faci cas: dos dels seus homes, Boris Pugo i

Boris Gromov —ex-comandant en cap a l'Afganistan— han fet seu el Ministeri de l'Interior.

Amb aquesta concessió Gorbtxov ha intentat neutralitzar exigències encara molt més autoritàries provinents del camp polític-parlamentari: fa un més, en la seva conferència constituent, el grup parlamentari Soiuz —que vol dir Unió— va demanar la formació d'un comitè de salvació nacional amb el suport de les forces armades. Una formulació semblant a la de la *junta* de la qual el president soviètic deia que no en sabia res. "Soiuz" aplega els sectors conservadors de les diverses institucions parlamentàries i un dels seus portaveus més qualificats és precisament un militar, el coronel Viktor Alkniss. Un altre sector polític que també semblava apuntar-se al comitè de salvació nacional és l'anomenat Bloc de Forces Centristes, on s'apleguen i es confonen conservadors de Soiuz però també gorbtxovians centristes, que exigeixen ordre per tal que la transició econòmica es faci com cal: amb disciplina. Són els estaments de la *nomenklatura* vinculats a projectes empresarials; els que tenen la vocació de convertir-se en nova classe empresarial i saben que el caos econòmic actual —el pla no funciona, el mercat emergeix desordenadament, la frontera entre cooperatives i màfies és difosa— cal reconduir-lo cap als seus interessos.

KGB: ELS INCORRUPTIBLES

Quan va començar a arribar l'ajuda humanitària occidental, especialment la que prové d'Alemanya, Gorbtxov va

promulgar un decret en el qual atorgava al KGB —la policia política— el paper de control i supervisió en la recepció emmagatzemament i distribució dels aliments. No va ser un decret més, un de tants dels que ha signat Gorbaxov i que han quedat en paper mullat. La incorporació del KGB a la lluita contra les màfies, els sabotatges i els desviament d'aliments cap al mercat negre és un dels fets més constatables aquests dies a Moscou. Fins i tot resulta curiós veure agents de la seguretat de l'estat anar "del bracet" de les assistents socials dels barris i de la Creu Roja en la feina de control de les mercaderies. Però la presència del KGB al mercat i als centres cívics i humanitaris no és més que la punta de l'iceberg de la influència de la policia política en aquesta ofensiva d'ordre i disciplina. Gorbaxov coneix perfecta-

ment el KGB perquè n'hi prové. Sap, com fa anys va escriure el novel·lista britànic Graham Greene, que és l'única institució soviètica que no està contaminada per la corrupció, i que si algú ha de fer una feina de control desagradable i autoritària millor que la facin els homes de Vladimir Kriutxkov, un personatge que té tant d'eficaç, com a policia, com d'incontinent verbal com a polític: en plena campanya d'ajuda humanitària occidental va arribar a dir que molts dels aliments estaven adulterats; que els occidentals volien sabotjar l'economia soviètica, i tota una col·lecció d'acusacions d'allò més stalinianes de les quals es va haver de desdir al cap d'uns dies.

ARMES DE DOBLE TALL

Gorbaxov intenta evitar la dictadura de la qual alertava

Xevarndadze incorporant a la seva política moltes de les reivindicacions dels potencials "dictadors". Demanen comandament únic, un cert bonapartisme, i ell l'assumeix i arriba al màxim dels poders presidencials. Exigeixen ordre i disciplina i ell col·loca prop seu gent d'aquesta trajectòria, com el vice-president Guennadi Ianaiev. Diuen que prou de nacionalismes i d'independentismes i Gorbaxov imposa un tractat de la Unió de federalisme autònom i accepta conservar el nom històric del país: l'URSS continuarà sent soviètica i socialista. El president no té més remei que fer totes aquestes concessions perquè la pressió és massa forta. Perquè els radicals són febles i estan desunits i perquè els conservadors exhibeixen unes veritats massa objectives: el país és caos total. Però el que ha fet fins ara Gorbaxov és si

fa o no fa el que diuen els conservadors, però sense ells. De moment intenta reconduir més tècnicament que ideològicament les exigències de mà dura. I per executar aquesta política ha començat a fitxar homes moderats, *aparaxniks* honestos i aparentment desvinculats de les organitzacions polítiques conservadores.

Gorbaxov té a les mans una mena d'arma de doble tall. Caldrà veure si el seu equip de tecnòcrates mantindrà la professionalitat "tècnica" o acabarà obrint les portes a la involució civil i militar, amb la justificació que cal sacrificar la democràcia política per poder fer ordenadament la transició econòmica. Aleshores la dictadura arribarà sense cops d'estat estridents ni tancs al carrer. I Xevarndadze haurà tingut raó.

Lliber Ferri

edicions **62** Les Millors Obres de la
Literatura Universal/Segle XX.51
312 pàgines

Carson McCullers

El cor és un caçador solitari

Una de les novel·les nord-americanes més belles i colpidores, que la censura mutilà brutalment en la seva primera edició catalana i que ara es publica íntegra.

De venda a totes les llibreries

